

Можемо стверджувати, що аксіологічний підхід: передбачає позиціонування людини як абсолютної цінності та вивчення права і держави як інститутів, що мають істотне значення для задоволення потреб та інтересів людини; дозволяє оцінити право і державу з огляду на відповідність до ідеалів справедливості та загальнолюдських цінностей. Аналіз навчальної програми «Основи правознавства» (2022) дозволив констатувати, що в основу відбору та конструювання змісту навчання покладено природно-правовий тип праворозуміння та аксіологічний і людиноцілеспрямований підходи, так, людина розглядається як найвища соціальна цінність, а справедливість – як основне джерело права. На реалізацію цих підходів з урахуванням віку дев'ятикласників у змісті програми акцентовано на права дитини та їх захист, на права неповнолітніх як учасників різних видів правовідносин, разом з тим, вміщено питання щодо взаємозв'язку прав та обов'язків і свідомої відповідальності неповнолітніх за протиправну поведінку. На розкриття ціннісного потенціалу України як демократичної, правової та соціальної держави передбачено вивчення питань демократії, верховенства права, зобов'язань держави у сфері прав людини, соціального призначення держави, тощо.

Використані джерела

- Козюбра, М. І. (ред.). (2015). Загальна теорія права: підручник. Київ: Ваіте.
- Оборотов, О. М. (ред.). (2012). Про аксіометрію держави і права / Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія. Одеса : Фенікс, 7-17.
- Основи правознавства. 9 клас. (2022). Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Затверджено та надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ МОНУ від 03.08.2022 № 698). <http://surl.li/ctvcf>
- Про освіту. (2017). Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

ЗАПОБІГАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ПІДРУЧНИКА ФІЗИКИ В УМОВАХ ВІЯЛОВИХ ВІДКЛЮЧЕНЬ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Сіпій Володимир,

кандидат педагогічних наук,
завідувач відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

Традиційний перебіг освітнього процесу вперше зазнав значних змін у березні 2020 року в зв'язку з запровадженням довготривалих карантинних обмежень спричинених пандемією COVID-19. Це зумовило виникнення освітніх втрат, що спричинило формування освітніх розривів.

Відновити традиційне навчання й компенсувати освітні розриви, що виникли внаслідок пандемії завадила військова агресія Російської Федерації проти України. Ще більше ускладнили освітній процес ракетні та дроніві удари по критичній інфраструктурі, які обумовили з жовтня 2022 року до лютого 2023 року віялові відключення електроенергії.

Ми для опису втрат у освітньому процесі використовуємо термін «освітні втрати» та термін «освітні розриви» для опису наслідків втрат у навчальних здобутках персоналізовано у конкретного здобувача освіти внаслідок освітніх втрат.

Освітні втрати — прогалини, що виникають у знаннях і навичках, внаслідок порушення перебігу освітнього процесу у порівнянні з нормативним його перебігом.

Освітні розриви — прогалини, що виникли між стандартами освіти та результатами навчальних здобутків персоналізовано у здобувача освіти.

Освітні втрати учнів мають різні причини, а як наслідок у учнів формуються й накопичуються освітні розриви. Хоча причини порушення традиційного перебігу освітнього процесу під час пандемії та війни різні вони спричиняли перерви у навчанні окремих здобувачів. Для кожного учня/учениці втрати різні, що зумовлено їх різною замученістю в освітній процес, який організовували заклади загальної середньої освіти на час карантинних чи безпекових обмежень.

Друкований підручник фізики, завдяки наявному у ньому методичному апарату надавав й продовжує надавати вчителю інструмент для запобігання освітніх втрат. Під час довготривалого карантину, доки вчителі та здобувачі освіти опановували технології дистанційного навчання, завдання задавались за допомогою месенджерів, як окремі параграфи та вправи з підручника.

В умовах дистанційного навчання під час віялових відключень синхронний формат організації освітнього процесу найбільш постраждав. Технічно для онлайн навчання повинен бути доступ до швидкісного інтернету у вчителів та учнів одночасно. Практика віялових відключень у м. Києві свідчить, що в різних учнів в різний час вимикають електроенергію та інтернет. Під час відключень електричної енергії відсутній також мобільний інтернет. Основним джерелом навчальної інформації залишається друкований підручник та наявні у учня навчальні посібники.

Методичного апарату підручника достатньо для запобігання утворення освітніх розривів за умови, якщо здобувача освіти навчили користуватись підручником й особливо вагомою є роль учителя, який має перевірити виконанні учнями та ученицями роботи й зорієнтувати на ті прогалини в знаннях, які необхідно усунути з використанням підручника. Така перевірка може відбуватись у асинхронному форматі.

Незалежно від авторського колективу усі чинні підручники фізики містять теоретичний матеріал, приклади розв'язування задач та задачі для самостійного розв'язування, лабораторні роботи та домашні експериментальні дослідження, питання для самоконтролю та формування предметних та ключових компетентностей.

В умовах дистанційного навчання під час віялових відключень електричної енергії з освітнього процесу виключаються технічні засоби навчання на час відсутності електричної енергії. В таких умовах основним навчально-методичним забезпеченням освітнього процесу є друковані підручники, посібники, робочі зошити або їх електронні

аналоги які можна роздрукувати, коли з'являється електрична енергія. Освітній процес потребує створення індивідуальних освітніх траєкторій учнів, оскільки неможливо організувати освітній процес фронтально для всіх учнів.

Підручник фізики також може бути ефективним засобом для компенсації освітніх розривів, що виникли у конкретного здобувача. Вагомою є роль вчителя, який супроводжує учня по його індивідуальній освітній траєкторії. Це потребує унормування оплати праці додаткового педагогічного навантаження вчителів закладів загальної середньої освіти, що є суттєво більшим ніж під час організації фронтального очного навчання у закладі освіти. А для здобувачів освіти важливим є не перевантажувати їх завданнями з компенсації освітніх розривів, чітко дотримуватись санітарного регламенту.

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ГІМНАЗІЇ

Тарара Анатолій,

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу технологічної освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

 lab301@ukr.net

Рудешко Євгенія,

старший викладач
Державного торгово-економічного університету,
м. Київ, Україна

 zenar-s@ukr.net

Важливе значення для успішної реалізації змісту технологічної освіти в гімназії, розвитку в учнів творчих технічних здібностей, ефективного формування в них ключових і предметної компетентностей та наскрізних умінь, визначених Державним стандартом базової середньої освіти (2020), має доцільне застосування вчителем різноманітних форм організації творчої діяльності учнів у процесі оволодіння ними основами технологій. Наразі існує значна кількість форм організації науково-технічної творчості учнів, ефективної реалізації змісту технологічної освіти в гімназії і, відповідно, ефективного формування в них зазначених вище якостей особистості. Організаційні форми прийнято класифікувати за рівнем активності учнів, рівнем залучення їх до творчої діяльності, за дидактичною метою, за способами організації тощо. До традиційних форм організації творчої діяльності учнів відносять індивідуальні, групові та масові форми. Вирішенню цього питання присвячено численні наукові праці, навчальні підручники і посібники для загальноосвітньої і вищої школи відомих науковців: Андріанова П.Н.,